

Валентина Кучеренко
(Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ АВІАЦІЙНИМ ТРАНСПОРТОМ

Безпека туристичної подорожі включає в себе особисту безпеку туристів, збереженість їх майна, а також не завдання шкоди навколишньому середовищу. Забезпечення безпеки туристів під час подорожі – головна турбота туристичної фірми. На забезпечення безпеки подорожі туристів спрямований цілий комплекс заходів, здійснюваних туристськими організаціями. При цьому першорядне значення мають стабільна політична обстановка в місцях відпочинку або подорожі і екологічний стан цих місць.

Один з небезпечних етапів подорожі – етап перевезення туристів до місця відпочинку. Оскільки транспортні засоби є джерелами підвищеної небезпеки, питання безпеки туристів повинні бути першочерговими у всіх варіантах перевезень.

Час від часу різні аспекти безпеки туристичної подорожі з використання авіатранспортних засобів знаходять своє відображення у відповідних публікаціях [1, 2, 7] та ін.

Транспорт є потужним розвитком туризму – одним з найважливіших складових матеріальної бази економіки будь-якої країни та суспільного розвитку. Туристичні організації, для перевезення туристів під час подорожей, використовують різні види транспорту. Найбільш поширеною є міжнародна класифікація транспортних засобів, розроблена UNWTO, де виділено три основні види транспорту: повітряний, водний і сухопутний. Основна частка в загальній структурі транспортних послуг належить повітряному транспорту.

Статистичні дані Всесвітньої туристичної організації, висвітлюють значну перевагу використання авіатранспорту, а саме 57% від усіх засобів пересування: автомобільний 37%, залізничний 4%, водний 2%. Це не є несподіваним результатом, адже в процесі технічної трансформації, глобалізаційних процесів, авіасполучення є найбільш швидким видом перевезення пасажирів [3].

Необхідно відзначити, що туристична галузь повністю залежить від транспорту, його безпеки, швидкості і зручностей, що надаються туристу під час його пересування.

Водночас, слід звернути увагу на те, що сьогодні авіаперевезення в туризмі є найпопулярнішим видом пересування у світі, що обумовлено рядом причин: авіація – найшвидший і найзручніший вид транспорту при подорожах на великі відстані; сервіс на авіарейсах досяг високого рівня якості і є привабливим для туристів; авіаційні компанії безпосередньо і через міжнародні мережі бронювання виплачують туристичним агентствам комісійні винагороди за кожне заброньоване в літаку місце, таким чином мотивуючи їх обирати саме авіаційні перевезення при створенні туристичного продукту [2].

Натомість, слід зазначити, що характерною рисою авіаційного ринку є вплив на нього багатьох глобальних факторів, а саме: психологічних, соціокультурних, економічних, географічних, демографічних, а також великий вплив епідеміологічного чинника, результатом чого стають зміни у структурі попиту на туристичні послуги, що приводить до значних змін та переорієнтації у структурі світового ринку туристичних послуг.

На початку 2020 р., коли всі країни світу були охоплені пандемією вірусу – COVID-19, стрімко закрилися кордони більшості країн, практично зупинилося транспортне сполучення, у багатьох країнах був уведений режим обмежень на пересування. У зв'язку з цим, відбулася зміна стилю відпочинку. Наприклад, з'явилося

багато бажаючих здійснювати екстремальні подорожі до Північного полюсу, Антарктиди і, навіть, у космос. Туризм вступив в епоху індивідуальності та персоніфікації і намагається бути більш диверсифікованим. Дедалі частіше люди відмовляються від групових турів на користь індивідуальних подорожей.

Натомість, будь-яка криза призводить до появи нових можливостей. Серед сучасних тенденцій розвитку туризму під час пандемії, слід зазначити поширення інновацій та інтеграції нових технологій у безпеку туристичних подорожей. Серед них, насамперед, широке застосування пристроїв, які дають змогу зменшити фізичний контакт клієнта під час подорожі (перегляд меню на власних пристроях, доступ до функцій готельних номерів через свої телефони тощо); наявність великої кількості інтегрованих цифрових рішень, що забезпечують безперешкодні подорожі за допомогою біометричних верифікацій та електронних воріт в аеропортах; безконтактні платежі для полегшення подорожі мандрівника; безконтактні варіанти підтвердження особи (за допомогою безконтактних відбитків пальців, райдужної оболонки ока); віртуальні медичні огляди в кіосках аеропорту; використання дезінфікуючих роботів з ультрафіолетовим випромінюванням, які вже використовуються у лікарнях; застосування консьерж-служб, що продаються через додаток; застосування роботів-порт'є тощо.

Слід зазначити, що безпека, авіація і туризм нерозривно пов'язані один з одним. Авіація задовольняє нагальні потреби туристів у швидкому й безпечному перевезенні, а туризм – забезпечує зростання обсягів повітряних транспортних перевезень. Саме тому, Сеульська декларація «Світ і туризм», ухвалена Всесвітньою туристичною організацією 27 вересня 2001 р., яка містить «практичні рекомендації щодо ролі туризму у сприянні миру в усьому світі» констатувала, що безпека та захист туристів мають стати пріоритетом у кожній з країн – членів Всесвітньої туристичної організації. В сучасних умовах сформувалося декілька підходів до організації туристичних авіаційних перевезень, які полягають, зокрема, у взаємодії туристичних підприємств і авіакомпаній, що реалізуються через: бронювання авіаквитків з використанням систем автоматизованих систем бронювання продажів; договір з авіакомпанією на блок місць на регулярних авіалініях; агентська угода та діяльність туристичної фірми як агентства з продажу авіаквитків; організація чартерних авіарейсів [6].

Взаємний вплив авіації та туризму є багатоаспектним. Серед факторів, що найбільше впливають на перебіг процесів взаємодії, виокремимо наступні: технічний прогрес, що призвів до зростання комфортності та екологічності авіаційного транспорту; лібералізація сфери міжнародних зв'язків, що значно спростилися порядок здійснення міжнародних подорожей, запровадження безвізових режимів; дерегуляція ринку авіаційних перевезень, що дало змогу зняти обмеження відносно кількості авіаліній. Разом з тим, відбулося посилення вимог до надійності й безпеки авіаперевезень в контексті глобальної терористичної загрози та інших міжнародних за своїм характером дестабілізаційних чинників (епідеміологічна ситуація, політична нестабільність, тощо).

Події 11 вересня 2001 р. у США та терористичні атаки в інших регіонах світу значно посилили анти терористичну боротьбу та вимоги до авіакомпаній, які здійснюють міжнародні рейси. Дерегуляція національних і регіональних ринків авіаперевезень, додаткові заходи перевірки і допуску на ринок окремих авіаційних компаній, посилений контроль у аеропортах покликані відновити довіру до авіаційного транспорту у туристів і забезпечити їхню безпеку.

Прикладом такої діяльності є реалізація ініціативи ЄС щодо посилення контролю за управлінням повітряним рухом Єдине Європейське небо. Ініціатива розвитку Європейського спільного авіаційного простору передбачає прийняття державами членами ЄС та іншими учасниками ініціативи обов'язкових вимог до безпеки,

розроблених організацією Євроконтроль (ОВБЄ), і вимагає внести необхідні доповнення до національного законодавства для забезпечення відповідності правовим нормам ЄС [1].

Міжнародні авіаперевезення регулює Міжнародна асоціація повітряного транспорту (International Air Transport Association — IATA). IATA об'єднує 230 авіакомпаній, які забезпечують лівову частку регулярних міжнародних авіаперевезень пасажирів (93%) та вантажів. Турфірми беруть участь в діяльності IATA через її спеціальне відділення — Міжнародну організацію агентів авіакомпаній (International Airlines Travel Agents Network — IATAN). Кожній турфірмі, що пройшла акредитацію і відповідає певним вимогам, надається спеціальний номер, що використовується для здійснення розрахунків з авіакомпаніями. Міжнародна організація агентів авіакомпаній регулює дотримання правил і стандартів діяльності, єдиних вимог до фінансового положення турфірм, що продають авіаквитки на міжнародні рейси, і виконує функції сполучної ланки між турфірмами й авіакомпаніями — членами IATA [1].

Особливим феноменом авіаційного транспорту є чартерні перевезення. У 1956 р. було укладено багатосторонню угоду про комерційні права на здійснення нерегулярних повітряних перевезень у Європі. Окремі туристичні фірми стали активно практикувати фрахт літаків для організації подорожей за кордон. На відміну від регулярних авіаліній чартерні авіакомпанії пропонують тарифи на 30-40% нижчі, повністю зорієнтовані на перевезення туристів, тому часто стають власністю туристичної фірми або ж створюються як дочірні авіакомпаніями, що виконують регулярні рейси і не бажають втрачати клієнтів-туристів через високу вартість своїх послуг. Чартерні авіаційні перевезення є безпосередньою частиною туристичного пакету і здійснюються у відповідності з географією і термінами туристичної подорожі.

Роль авіаційних перевезень у туризмі не обмежується переміщенням туристів між кінцевими пунктами туристичної подорожі. Нині все більшу роль в організації туристичних подорожей відіграє так звана мала авіація. Напрямки використання малої авіації визначаються тенденціями розвитку туристичного попиту і передбачають розширення спектру рекреаційних занять. Пріоритетними є здійснення польотів на спортивних літаках, гелікоптерах, планерах, мотодельтапланах та інших видах авіаційної техніки в рамках екстремального та спортивного туризму, організація авіаекскурсій, доставка туристів на маршрут у регіонах з нерозвинутою інфраструктурою наземного транспорту (гірські райони, національні парки та заповідники) тощо.

Авіація, забезпечуючи зростання туристичних потоків, посилює економічну та соціальну функцію туризму. Адже завдяки активному використанню туристами повітряного транспорту зростають і доходи від туризму, і зайнятість в індустрії туризму. Загалом у світі повітряний транспорт щорічно підтримує близько 36,9 млн. робочих місць у секторі туризму і забезпечує надходження близько 898 млрд. доларів США до світового ВВП [5].

Світова економічно-політична ситуація склалася таким чином, що у 2019 році переважну більшість пасажирів перевозили літаки двох виробників. Американський Boeing та європейський Airbus фактично розподілили між собою виробництво авіалайнерів. З економічної точки зору це схоже на монополію, але з точки зору безпеки така ситуація є позитивною. Обидва виробники сертифікують свою продукцію за стандартами агенцій FAA та EASA, які є законодавцями в галузі авіаційної безпеки.

Сучасний авіалайнер має величезний запас надійності. Впродовж десятиліть у виробництві літаків впроваджувалися новітні технології, щоб підвищити безпеку польотів. 96% нових реактивних авіалайнерів Boeing сьогодні мають два двигуни, які за

стандартами безпеки, при відмові одного з двигунів, повинні безпечно виконати зліт чи посадку.

Вся авіаційна індустрія побудована за суворими стандартами і нормами, щоб зробити польоти максимально безпечними. Авіакомпанії та організації, що займаються обслуговуванням повітряного руху, «Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Євразії». по всьому світу періодично проходять міжнародний аудит. Європейська Агенція Авіаційної Безпеки (EASA) регулярно оновлює так званий “чорний список” авіакомпаній, яким з міркувань безпеки та неналежного обслуговування заборонено влітати в повітряний простір держав-членів Європейського Союзу. Наприклад, станом на 2019 рік у чорному списку знаходяться всі перевізники з 15 країн, зокрема з Афганістану, Киргизстану, Лівії та Судану. Критеріями для внесення в “чорний список” є документальне підтвердження негативних результатів перевірок на стоянках в європейських аеропортах, використання застарілих літаків та з неякісним обслуговуванням [7]. Крім того, слід зазначити, що навіть незначне відхилення від стандартів в авіаційній галузі може викликати катастрофічні наслідки.

Висновки. Безпека туристичної подорожі є важливим фактором для забезпечення надання якісних туристичних послуг. Авіаційний транспорт є одним з найбезпечніших засобів перевезення людей по всьому світу. У середньому, за оцінками, є одна фатальна аварія на кожні 16 мільйонів польотів. Важливими чинниками що впливають на вибір транспорту є, безумовно, його вартість. За прогнозами ЮНВТО вартість транспортних перевезень з 2010 до 2030 року зростатиме щорічно на 1,4%. При цьому вартість повітряного транспорту буде зростати у середньому за рік на 1,1% упродовж періоду з 2010 по 2030 рік. Кожна країна має створювати нормативні документи з безпеки туризму та регулювати їх для нормального забезпечення безпечних умов мандрівок та стимулювання туристичного розвитку країни.

Література:

1. Балабанов Г.В., Ткачук Л.М. Аналіз процесів взаємодії у системі авіація-туризм // Науковий вісник Ін-ту міжнародних відносин НАУ. Серія: Економіка, право, політологія, туризм. – К.: Вид-во «НАУ-друк», 2010. – Вип. 1. – С. 171–179.
2. Войтушенко О. Новітні підходи до сучасних туристичних авіаційних перевезень. Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки. 2011. Вип. 11. С. 275–283.
3. Звіт Всесвітньої туристичної організації UNWTO. URL: https://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2019.pdf (дата звернення 20.03.2020).
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/9/682206/>.
5. Aviation benefits beyond borders-2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aviationbenefits.org/>.
6. Tkachenko, T.I. (2009). Stalyi rozvytok turyzmu: teoriia, metodolohiia, realii biznesu: monohrafiia [Sustainable tourism development: theory, methodology, business realities: monograph]. Kiev: National University of Trade and Economics. 463 s. [in Ukrainian].
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<https://lowcost.ua/aviation-safety-reasons/>].

